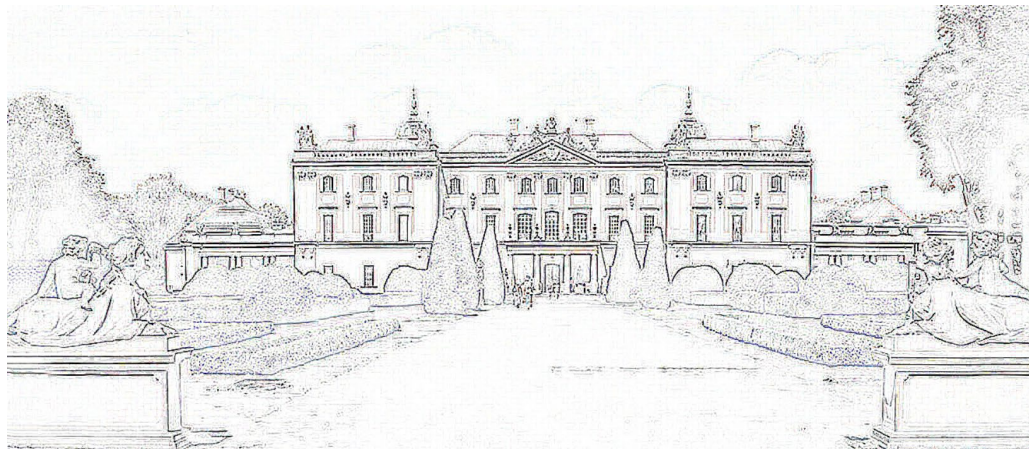

Podlasie, Jezioro Płaskie, Rygól, powiat augustowski na Suwalczyźnie (fot. Jakub Bobrowski, Grażyna Łaska)
Pałac Branickich, Białystok (fot. Anna Mikuła)

10.9. Oddział Białostocki (1952)

Katarzyna JADWISZCZAK¹
Zofia TYSZKIEWICZ²
Grażyna ŁASKA²
Andrzej BAJGUZ¹

¹Wydział Biologii, Uniwersytet w Białymstoku
ul. Ciołkowskiego 1J, 15-245 Białystok

e-mail: kszalaj@uwb.edu.pl (K.J.), abajguz@uwb.edu.pl

²Wydział Budownictwa i Nauki o Środowisku, Politechnika Białostocka
ul. Wiejska 45E, 15-351 Białystok

e-mail: g.laska@pb.edu.pl, z.tyszkiewicz@pb.edu.pl

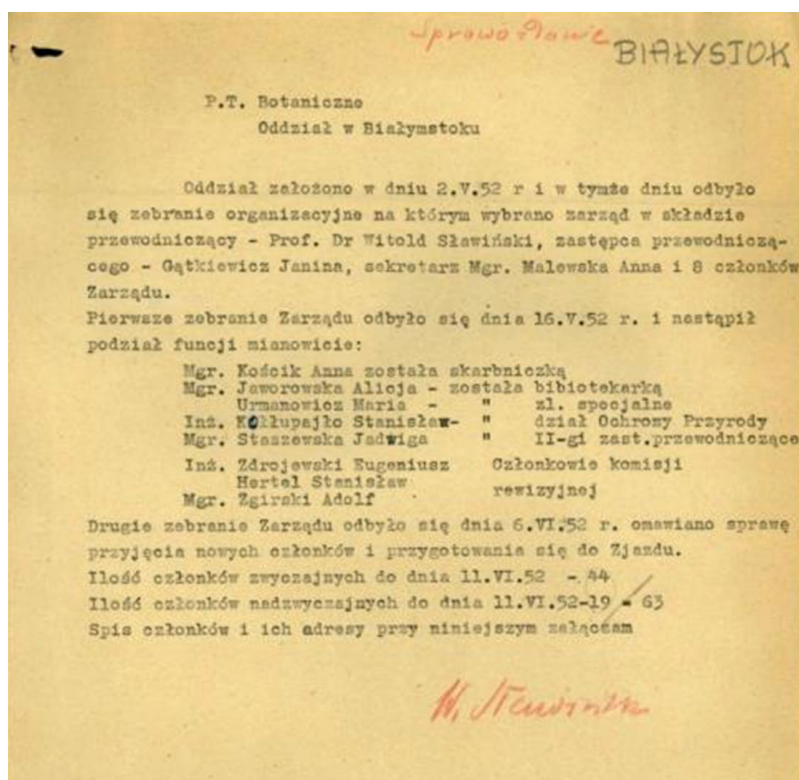
DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-08

10.9.1. Słowo wstępne

Oddział Białostocki (OB) Polskiego Towarzystwa Botanicznego został utworzony 2 maja 1952 roku przez grono naukowców pracujących na Akademii Medycznej (AM) oraz nauczycieli biologii ze szkół podstawowych i średnich z ówczesnego województwa białostockiego. Z tego okresu zachował się pierwszy oficjalny dokument będący sprawozdaniem z 5-tygodniowego okresu funkcjonowania Oddziału (Ryc. 10.9.1).

Inicjatorem powołania jednostki terenowej PTB z siedzibą w Białymstoku był prof. Witold Sławiński, kierownik Zakładu Biologii AM, doskonale łączący pracę zawodową z pasją naukową i aktywnością społeczną (Ryc. 10.9.2). Jego umiłowanie północno-wschodnich ziem Polski sprawiło, że ostatni etap swojego życia zawodowego związał z nowopowstającą Akademią Medyczną w Białymstoku. Z ogromnym zaangażowaniem opisywał zbiorowiska roślinne w rejonie Supraśla, tworzył Ogród Roślin Zielarskich przy parku Akademii i kształcił młodzież, którą potrafił skutecznie zachęcać do pracy naukowej. Kiedy został wybrany pierwszym przewodniczącym Zarządu Oddziału Białostockiego, otaczało go już liczne grono oddanej młodzieży i nieliczna wówczas kadra samodzielnych pracowników naukowych. O tym, że wielkie postaci tworzą historię Towarzystwa świadczy fakt, że wraz z osobą prof. W. Sławińskiego do Oddziału przystąpiło 44 zwyczajnych i 19 nadzwyczajnych członków (Ryc. 10.9.1) sprawiając, że wczesne lata powojenne były najliczniejsze w jego historii.

W 70-letniej aktywności Oddziału Białostockiego funkcję przewodniczących pełniło zaledwie 8 osób, wśród nich najdłużej, bo aż 28 lat, prof. Bazyli Czeczuga (Ryc. 10.9.3).

Ryc. 10.9.1. Pierwsze sprawozdanie z 5-tygodniowej działalności Oddziału Białostockiego PTB, przedstawione na Walnym Zgromadzeniu Delegatów w dniu 12 VI 1952 r. w Warszawie (archiwum PTB)

Ryc. 10.9.2. Witold Sławiński – inicjator i pierwszy przewodniczący Oddziału Białostockiego w latach 1952–1962 (archiwum Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku)

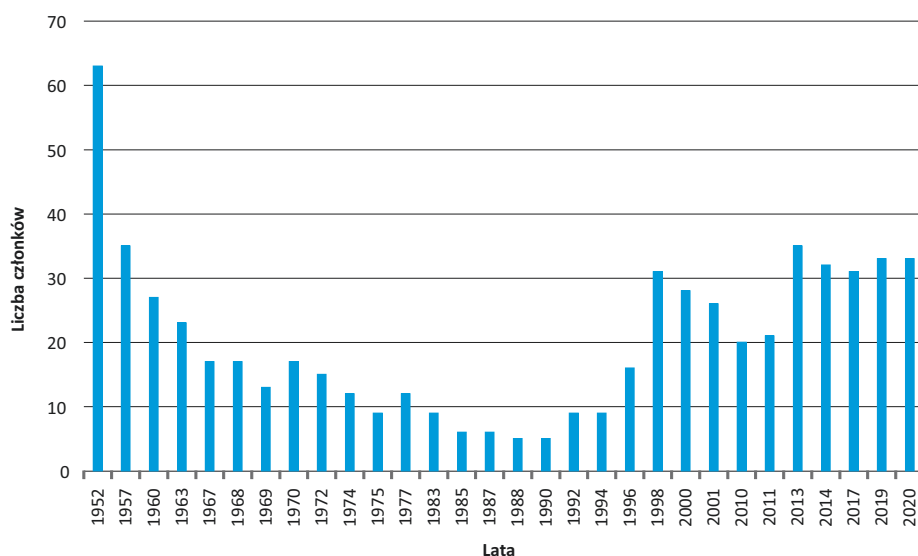

Ryc. 10.9.3. Bazyli Czczuga – przewodniczący Oddziału Białostockiego w latach 1962–1990 (archiwum Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku)

10.9.2. Działalność organizacyjna

Pierwszym przewodniczącym Oddziału Białostockiego PTB był prof. Witold Sławiński, który pełnił powierzoną mu funkcję przez 10 lat (Tab. 10.9.1). Jego zastępcami byli mgr Janina Gątkiewicz i mgr Jadwiga Staniszevska, sekretarzem została mgr Anna Malewska, a skarbnikiem mgr Anna Kościak. Do Zarządu Oddziału weszli ponadto: Nina Kraskiewicz (potem Gutkiewicz; nauczycielka biologii z Technikum Rolniczego), mgr Alicja Jaworowska, mgr Maria Urmanowicz i inż. Stanisław Kołupajło. Przewodniczącym pierwszej Komisji Rewizyjnej Oddziału został Eugeniusz Zdrojewski.

Po śmierci prof. Witolda Sławińskiego we wrześniu 1962 r., funkcję przewodniczącego Oddziału Białostockiego objął prof. Bazyli Czczuga, a następnie w 1990 r. przekazał ją dr Ilonie Lengiewicz. Warto zaznaczyć, że przewodniczenie Oddziałowi Białostockiemu PTB przez pracowników Zakładu Biologii Akademii Medycznej było tradycją zainicjowaną przez prof. W. Sławińskiego i trwało do 2004 r. Obecnie przewodniczący reprezentują naprzemiennie Uniwersytet w Białymstoku lub Politechnikę Białostocką.

Ryc. 10.9.4. Liczba członków Oddziału Białostockiego PTB w latach 1952–2020

Liczebność Oddziału w pierwszym roku jego funkcjonowania była najwyższa i wynosiła 63 osoby. Potem z roku na rok obniżała się, by w ostatnim czasie osiągnąć poziom 33–35 członków (Ryc. 10.9.4).

10.9.3. Działalność naukowa

Jednym z najważniejszych dokonań Oddziału w okresie pierwszych lat jego funkcjonowania było zorganizowanie **27 Zjazdu PTB**. Zjazd odbył się w dniach 2–6 września 1953 roku, czyli niecałe 1,5 roku po formalnym powołaniu Oddziału. Było to jedyne tak ogromne przedsięwzięcie w historii Oddziału, które skupiło w zniszczonych jeszcze murach Akademii Medycznej Pałacu Branickich ponad 400 botaników z całej Polski (Tab. 10.9.2).

Zjazd otworzył prezes Towarzystwa prof. Bolesław Hryniewiecki. Przemówienia powitalne odczytali: przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej Mieczysław Moczar oraz Rektor Akademii Medycznej prof. Tadeusz Kielanowski. Następnie prezes PTB przybliżył sylwetki botaników, którzy pracowali na terenie Białostoczczyzny. Byli to:

- Jan Kluk, który w 1788 r. wydał 3-tomowy *Dykcyonarz roślinny...*, z opisanymi w porządku alfabetycznym 1536 gatunkami roślin krajowych i zagranicznych;
- Jakub Waga, którego zamiłowanie do botaniki zaowocowało wydaniem w 1847 r. dwutomowego dzieła *Flora Polska jednokwiatowych rodzajów*, zawierającego opisy 1061 gatunków roślin naczyniowych z terenu Królestwa Polskiego;
- Adam Prażmowski – mikrobiolog, którego badania wniosły nieoceniony wkład w rozwój bakteriologii rolniczej, zwłaszcza w zagadnienia wiązania wolnego azotu przez rośliny. W swoim wykładzie prezes PTB nawiązał do jubileuszu stulecia urodzin tego uczonego, który przypada na dzień 25 października 1853 r.

W części administracyjnej odczytano i przyjęto sprawozdania finansowe oraz merytoryczne. Odbyły się również wybory do Zarządu Głównego, w wyniku których prezesem został wybrany prof. K. Bassalik. Następnie prof. W. Szafer swoim referatem pt. *Problem granicy trzeciorzędu i czwartorzędu* rozpoczął część naukową Zjazdu. Kolejne referaty przedstawili prof. S. Bac *Techniczne sposoby prowadzenia gospodarki wodnej na łąkach i pastwiskach* oraz doc. P. Strebeyko *Woda jako czynnik fizjologiczny w problematyce łąkowej*. W części ogólnej Zjazdu dominowała tematyka geobotaniczna skierowana na problematykę terenów podmokłych i łąkowych. Kolejne referaty wygłosili: prof. B. Pawłowski *Zespoły łąkowe – stan badań w Polsce i metodyka*, prof. Z. Golonka *Upowszechnienie studiów geobotanicznych na łąkach i pastwiskach*, prof. J. Motyka *Wyniki badań nad łąkami w Beskidach i Lubelszczyźnie*, dr A. Kornasiowa *Leśne zespoły Gorców*, prof. S. Tołpa *Stan rozwojowy kompleksu bagiennego w dolinie Biebrzy i Narwi*, prof. J. Wojciechowski *Nowsze badania nad otrzymywaniem i znaczeniem związków fosfohuminowych* oraz prof. S. Gumiński *Chemizm działania próchnicy*. W dniu 5 września uczestnicy Zjazdu wzięli udział w całodniowej wycieczce do Rajgrodu i Kuwas, gdzie szczegółowych objaśnień udzielali miejscowi melioratorzy. Dalsze obrady odbywały się w 4-ch sekcjach: 1) ogólno-botanicznej (której przewodniczył prof. J. Mądalski), 2) mikrobiologicznej (prof. K. Bassalik), 3) fizjologicznej (prof. S. Gumiński) i 4) biochemicznej (prof. W. Sławiński).

Kolejnym dużym wyzwaniem podjętym przez Oddział Białostocki i przeprowadzonym pod przewodnictwem prof. W. Sławińskiego było zorganizowanie w roku 1959 konferencji dla nauczycieli biologii z województwa białostockiego. Była ona dedykowana obchodom setnej rocznicy ukazania się drukiem dzieła Karola Darwina pt. *O powstawaniu gatunków drogą doboru naturalnego* (Tab. 10.9.3).

Aktywność Oddziału Białostockiego była w dużym stopniu kreowana zainteresowaniami naukowymi jego przewodniczących. Prof. B. Czeczuga, wieloletni kierownik Zakładu Biologii AM, przyczynił się znacząco do powstania Wigierskiego Parku Narodowego oraz rezerwatu

Tabela 10.9.1. Skład Zarządu Oddziału Białostockiego PTB i Komisji Rewizyjnej w latach 1952–2022

Lata	Zarząd Oddziału					Komisja Rewizyjna	
	Przewodn.	Wiceprzew.	Sekretarz	Skarbnik	Członkowie	Przewodn., Wiceprzew., Sekretarz	Członkowie
1952	Witold Sławiński	Janina Gątkiewicz, Jadwiga Staniszevska	Anna Malewska	Anna Kościk	Alicja Jaworowska, Maria Urmanowicz, Stanisław Kołtupajło	P. Eugeniusz Zdrojewski, W. Stanisław Hertel, S. Adolf Zgirski	–
1962	Bazyli Czczuga	Nina Gutkiewicz (Kraskiewicz)	Wiesława Kossacka	Ewa Bobiatyńska-Ksok	Mikołaj Borowik	–	–
1972			Edward Kłyszejko	Mikołaj Borowik	–	–	
1975			Maria Gierasimow	Edward Kłyszejko	–	–	
1979		–	Danuta Próba	Bożena Kiziewicz	–	–	
1983		–	Alicja Kolendo	Alicja Kolendo	–	–	
1985		–	–	–	–	–	
1990	Ilona Lengiewicz	–	Elżbieta Muszyńska	Elżbieta Muszyńska	–	–	–
1995		–			–	–	P. Anna Godlewska
1998		Grażyna Łaska	Bożenna Mazalska		–	Bożenna Kiziewicz	
2001	Mirosława Orłowska	Ewa Pirożnikow	Grażyna Łaska	Bożenna Kiziewicz	–	Bożenna Mazalska, Ilona Lengiewicz	
2004	Ewa Pirożnikow	Grażyna Łaska	Bożenna Kiziewicz	–	–	–	
2007	Katarzyna Kolanko	Iwona Ciereszko	Ewa Pirożnikow	Anna Matwiejuk	Bożenna Kiziewicz	P. Grażyna Łaska W. Beata Matowicka	Bożenna Mazalska, Danuta Drzymulska
2010	Grażyna Łaska	–	Andrzej Bajguz	Izabela Tałałaj, Alicja Piotrowska-Niczyporuk		P. Mirosława Kupryjanowicz W. Danuta Drzymulska	Katarzyna Jadwiszczak
2013		Iwona Ciereszko		Izabela Tałałaj		P. Katarzyna Jadwiszczak	Aneta Sienkiewicz, Rafał Zarzecki
2016	Andrzej Bajguz	Grażyna Łaska	Katarzyna Jadwiszczak	Alicja Piotrowska-Niczyporuk	Aneta Sienkiewicz	P. Ewa Oleńska	Danuta Drzymulska, Zofia Tyszkiewicz
2019				Aneta Sienkiewicz	Zofia Tyszkiewicz		Aleksandra Staszak, Aneta Adamczuk

P./ Przewodn. – Przewodniczący; **W./** Wiceprzew. – Wiceprzewodniczący; **S.** – Sekretarz

Tabela 10.9.2. Zjazd PTB zorganizowany przez Oddział Białostocki

Nr Zjazdu	Data i miejsce Zjazdu	Współorganizatorzy	Liczba			Sesje terenowe
			u.	ref.	post.	
27	2–6 IX 1953, Białystok	Akademia Medyczna w Białymstoku	424	39	0	Rajgród, Kuwały

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery

Tabela 10.9.3. Zorganizowane lub współorganizowane przez Oddział Białostocki PTB konferencje i warsztaty naukowe

Rok	Tytuł (liczba uczestników/referatów/posterów)	Współorganizatorzy
1959	Konferencja poświęcona 100-leciu ogłoszenia teorii ewolucji Karola Darwina (Białowieża)	AM
1967	Seminarium pt. <i>Ochrona przyrody – ochroną człowieka</i>	AM
2007	WL: <i>Porosty – zdobywcy i pionierzy</i>	UwB
2007	Wycieczka pt. <i>Drzewa i krzewy Białegostoku</i>	UwB
2008	37 Białowieskie Seminarium Geobotaniczne pt. <i>Wykorzystanie dawnych zdjęć fitosocjologicznych i innych opisów roślinności w badaniach nad jej przemianami</i> (Białowieża) (60/10/0)	Stacja Geobot. UW
2012	I Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. <i>Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu</i> (25/19/0)	PB, UwB, AM
2012	WT: <i>Gatunki chronione i zagrożone wyginięciem w Puszczy Knyszyńskiej</i>	PB, UwB, AM
2013	II Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. <i>Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Rośliny i grzyby w zmieniających się warunkach środowiska</i> (39/22/0)	PB, UwB, AM
2013	WT: <i>Rośliny chronione i gatunki inwazyjne w Dolinie Biebrzy – trwanie i migracja w zmieniających się warunkach środowiska</i>	PB, UwB, AM
2013	WL: <i>Alkaloidy, garbniki i glikozydy – roślinne substancje lecznicze czy toksyczne?</i>	UwB
2013	WL: <i>Szczawiany u roślin</i>	UwB
2013	WL: <i>Co cebulę czyni cebulą?</i>	UwB
2013	WL: <i>Eliksir młodości</i>	UwB
2013	WL: <i>Kolory z życia liścia</i>	UwB
2013	WL: <i>Czy rośliny powstają tylko z nasion?</i>	UwB
2014	III Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. <i>Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Zagrożenia środowiska a ochrona gatunkowa roślin i grzybów</i> (38/15/17) (Ryc. 10.9.5)	PB, UwB, AM
2014	WL: <i>Biologia molekularna i biotechnologia w ochronie zagrożonych gatunków roślin i zwierząt</i>	PB, UwB, AM
2015	IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. <i>Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Funkcjonowanie roślin i grzybów. Środowisko – eksperyment – edukacja</i> (55/11/13)	PB, UwB, AM
2015	WT: <i>Bioróżnorodność wokół nas – porosty jako bio wskaźniki zanieczyszczenia powietrza</i>	UwB
2015	WL: <i>Polskie storczyki nie rosną na drzewach, czyli o biologii i ekologii krajowych przedstawicieli rodziny Orchidaceae</i>	UwB
2015	WL: <i>Rozdział barwników fotosyntetycznych metodą HPLC</i>	UwB
2015	WL: <i>Fluorescencja chloroflu w analizie stanu fizjologicznego roślin</i>	UwB
2016	45. Białowieskie Seminarium Geobotaniczne pt. <i>Co nowego w fitosocjologii?</i> (Białowieża) (69/15/0)	Stacja Geobot. UW
2016	V Ogólnopolska Konferencja Naukowa Oddziału Białostockiego PTB pt. <i>Różnorodność biologiczna. Rośliny i grzyby – badania środowiskowe i laboratoryjne</i> (77/11/24)	UwB, PB
2016	WT: <i>Rodzime i obce gatunki drzew i krzewów Białegostoku</i>	PB, UwB
2016	WL: <i>Czy miasto jest pustynią dla porostów – prawda czy fałsz?</i>	PB, UwB
2016	WL: <i>Natura zamknięta w szkle. Jak powstają roślinne kultury in vitro?</i>	PB, UwB
2016	WL: <i>Zastosowanie HPLC do oznaczenia zawartości kofeiny w wybranych produktach pochodzenia roślinnego</i>	PB, UwB

Tabela 10.9.3. Zorganizowane lub współorganizowane przez Oddział Białostocki PTB konferencje i warsztaty naukowe (cd.)

Rok	Tytuł (liczba uczestników/referatów/posterów)	Współorga- nizatorzy
2016	WL: <i>Fluorescencja chlorofilu a – historia odkrycia i zastosowanie w badaniach roślin</i>	PB, UwB
2017	International Conference of Polish Botanical Society on the <i>Biological diversity – from cell to ecosystem – interdisciplinary study of genetic, pharmacological and biological diversity</i> (50/19/9) (Ryc. 10.9.6)	PB, UwB, AM
2017	VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa Oddziału Białostockiego PTB pt. <i>Różnorodność biologiczna od komórki do ekosystemu. Interdyscyplinarne i aplikacyjne znaczenie badań biologicznych</i> (47/20/10)	PB, UwB
2017	WT: <i>Różnorodność biologiczna Parku Las Zwierzyński</i>	UwB, PB
2017	WL: <i>Techniki molekularne w ocenie genetycznej zmienności gatunków</i>	UwB, PB
2017	WL: <i>Techniki morfotypowej identyfikacji grzybów mykoryzowych i porostów</i>	UwB, Pb
2017	WL: <i>Identyfikacja metabolitów wtórnych jako naturalnych substancji roślinnych do produkcji leków</i>	UwB, Pb
2018	VII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Oddziału Białostockiego PTB pt. <i>Różnorodność Biologiczna od komórki do ekosystemu. Nowe wyzwania w badaniach botanicznych i środowiskowych</i> (43/13/0) (Ryc. 10.9.7)	PB, UwB
2018	WT: <i>Różnorodność biologiczna Parku Las Zwierzyński</i>	UwB, PB
2018	WL: <i>Techniki molekularne w ocenie genetycznej zmienności gatunków</i>	UwB, Pb
2018	WL: <i>Techniki inokulacji grzybów glebowych</i>	UwB, Pb
2018	WL: <i>Identyfikacja metabolitów wtórnych jako naturalnych substancji roślinnych do produkcji leków</i>	UwB, Pb

AM – Akademia Medyczna w Białymstoku; PB – Politechnika Białostocka; UwB – Uniwersytet w Białymstoku; **WL** – Warsztaty laboratoryjne; **WT** – Warsztaty terenowe

„Czerwone Bagno”, znajdującego się w granicach dzisiejszego Biebrzańskiego Parku Narodowego. Na spotkaniach naukowych organizowanych przez członków OB PTB w latach 60. i 80. XX w. prezentowano referaty i prowadzono inspirujące dyskusje w zakresie takich dziedzin jak: paleobiologia, ekologia, fitosocjologia, ochrona środowiska czy mikrobiologia. W 1971 roku z inicjatywy prof. Czeczugi po raz pierwszy zorganizowano Ogólnopolską Olimpiadę Biologiczną dla uczniów szkół ponadpodstawowych. W organizacji kolejnych edycji Olimpiady (aż do roku 2016) aktywnie uczestniczyli członkowie Oddziału pracujący na Akademii Medycznej w Białymstoku.

Tematyka spotkań naukowych realizowanych przez dr Ilonę Lengiewicz i dr Mirosławę Orłowską (z Zakładu Biologii AM) koncentrowała się głównie na zagadnieniach związanych z analizą ekologiczną i biochemiczną glonów, porostów i grzybów. Pieczę nad dalszą działalnością Oddziału Białostockiego objęły botaniczki z ówczesnego Instytutu Biologii Uniwersytetu w Białymstoku: dr Ewa Pirożnikow i dr Katarzyna Kolanko. W tym okresie członkowie OB PTB prowadzili intensywne prace pod kierunkiem Dana Wołkowyckiego i Aleksandra Sokołowskiego nad *Czerwoną księgą roślin Podlasia*. Na spotkaniach naukowych poruszano różne zagadnienia od *Aktualnych tendencji w rozwoju produkcji i spożycia żywności w Polsce* (dr hab. Ewa Jendrzejczak; 25 XI 2008 r.), poprzez *Po co roślinom żubr?* (dr Bogdan Jaroszewicz; 18 XII 2008 r.) do prelekcji poświęconych, np. różnorodności ogrodów w Japonii (dr Katarzyna Kolanko; 24 XI 2009 r.).

Od 2010 roku dr hab. prof. PB Grażyna Łaska zaproponowała członkom Oddziału ideę organizowania w Białymstoku corocznej ogólnopolskiej konferencji naukowej (Ryc. 10.9.5–10.9.7). Hasłem przewodnim siedmiu konferencji, które odbyły się we współpracy z Politechniką Białostocką, Uniwersytetem w Białymstoku oraz Uniwersytetem Medycznym w Białymstoku była *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu*. Ich celem było pogłębienie wiedzy i przedstawienie złożoności przyrody na różnych poziomach organizacji, a także ukazanie jak ważną rolę w działalności człowieka pełnią badania nad bioróżnorodnością. W konferencjach brali udział pracownicy różnych uczelni i instytucji z całego kraju. W czasie dwudniowych spotkań prezentowano

Ryc. 10.9.5. Wykład plenarny Anny Mikuły w ramach III cyklicznej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej OB PTB – 12 IX 2014 r. (fot. G. Łaska)

Ryc. 10.9.6. Sesja posterowa w ramach Międzynarodowej Konferencji OB PTB – 10 VII 2017 r. (archiwum Oddziału Białostockiego PTB)

i dyskutowano wyniki badań własnych oraz wygłaszano przeglądowe referaty. Co roku organizatorzy zapewniali gościom możliwość wzięcia udziału w kilkugodzinnych warsztatach terenowych i laboratoryjnych z zakresu m.in. rozpoznawania porostów oraz flory i zbiorowisk roślinnych Rezerwatu „Las Zwierzyniecki”, z biologii molekularnej i biotechnologii, analizy biochemicznej roślin i grzybów, biologii i ekologii storczyków. Zainteresowaniem cieszyły się także wycieczki do atrakcyjnych pod względem przyrodniczym lub kulturowym miejsc w Białymstoku i województwie podlaskim, np. do Kruszynian, gdzie mieszkają i pielęgnują swoją religię i kulturę polscy Tatarzy. Organizacja konferencji i warsztatów w ich obrębie była możliwa dzięki wsparciu finansowemu Zarządu Głównego PTB oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. Dzięki inicjatywie dr hab. prof. PB Grażyny Łaskiej i pod jej przewodnictwem członkowie Oddziału zorganizowali międzynarodową konferencję pt. *Biological diversity – from cell to ecosystem. Interdisciplinary study of genetic, pharmacological and biological diversity*, która odbyła się w dniach 9–11 lipca 2017 r. w Białymstoku (Ryc. 10.9.6). Udział w niej wzięli botanicy z Francji, Ukrainy, Białorusi, Łotwy, Bułgarii oraz Stanów Zjednoczonych, a prezentowane wyniki badań opublikowano w *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*.

Obecnie przewodniczącym Oddziału jest dr hab. prof. UwB Andrzej Bajguz, który pełni tę funkcję od 2016 r. W latach 2016–2020 pod jego przewodnictwem zorganizowano kilka seminariów

Ryc. 10.9.7. Otwarcie VII cyklicznej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej przez Grażynę Łaską, 14 IX 2018 r. (archiwum Oddziału Białostockiego PTB)

naukowych, w czasie których członkowie OB oraz wszyscy chętni pracownicy UwB i PB mieli okazję zapoznać się z wynikami badań naukowych m.in. prof. Wacława Orczyka z Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie (referat pt. *Edytowanie genomów. Biotechnologia i hodowla roślin na progu nowych możliwości*) oraz prof. Shamsula Hayata z Plant Physiology Section, Department of Botany Aligarh Muslim University, India (referat *Brassinosteroids and their role in plants under abiotic stress*). Do naszego Oddziału zapisane są aktualnie 33 osoby zatrudnione na Uniwersytecie w Białymstoku (Wydział Biologii), Politechnice Białostockiej (Wydział Budownictwa i Nauk o Środowisku), w Białowieskiej Stacji Geobotanicznej Uniwersytetu Warszawskiego, a także byli doktoranci UwB i PB.

Z przedstawionych danych wynika, że w latach 1952–1970 Oddział Białostocki PTB zorganizował 119 spotkań naukowych, w 1971–2000 odbyło się ich 39, a w okresie 2001–2020 było ich 19. Ostatnie dwie dekady obfitowały ponadto w konferencje, które skupiły w sumie 324 uczestników i zaowocowały ukazaniem się wydawnictw pokonferencyjnych, które są dostępne nieodpłatnie wszystkim zainteresowanym w cyfrowym repozytorium i stanowią trwałą wartość PTB.

10.9.4. Szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Pod auspicjami Polskiego Towarzystwa Botanicznego i dzięki dotacjom finansowym Zarządu Głównego oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku, Oddział Białostocki wydał w latach 2008–2018 osiem monografii naukowych (Ryc. 10.9.8).

1. Kolanko K. (red.), 2008. *Różnorodność badań botanicznych. 50 lat Białostockiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Botanicznego 1958–2008*. Wyd. Ekonomia i Środowisko. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, ISBN 978-83-61643-08-1.
2. Łaska G. (red.), 2012. *Biological diversity – from cell to ecosystem*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, ISBN 978-83-62069-28-6.

3. Ciereszko I., Bajguz A. (red.), 2013. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Rośliny i grzyby w zmieniających się warunkach środowiska*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, ISBN 978-83-62069-37-8.
4. Łaska G. (red.), 2014. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Zagrożenia środowiska a ochrona gatunkowa roślin i grzybów*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, ISBN 978-83-62069-93-4.
5. Bajguz A., Ciereszko I. (red.), 2015. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Funkcjonowanie roślin i grzybów. Środowisko – eksperyment – edukacja*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, ISBN 978-83-62069-85-9.
6. Bajguz A., Ciereszko I. (red.), 2016. *Różnorodność biologiczna. Rośliny i grzyby – badania środowiskowe i laboratoryjne*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, ISBN 978-83-62069-72-9.
7. Łaska G. (red.), 2017. *Różnorodność biologiczna od komórki do ekosystemu. Interdyscyplinarne i aplikacyjne znaczenie badań biologicznych*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, e-ISBN: 978-83-945205-6-4, p-ISBN: 978-83-945205-7-1.
8. Łaska G. (red.), 2018. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Nowe wyzwania w badaniach botanicznych i środowiskowych*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, e-ISBN 978-83-950171-5-5, p-ISBN 978-83-950171-6-2.

Ryc. 10.9.8. Okładki monografií wydanych przez członków Oddziału Białostockiego PTB w latach 2008–2018 (archiwum Oddziału Białostockiego PTB)

10.9.5. Podsumowanie

Historia istnienia Oddziału Białostockiego zaczęła się w roku 1952, gdy grupa naukowców z Akademii Medycznej w Białymstoku oraz nauczycieli biologii z podlaskich szkół pod kierunkiem prof. Witolda Sławińskiego rozpoczęła działalność w ramach PTB. W okresie blisko 70-ciu lat w Oddziale zrzeszonych było kilkadziesiąt osób, które z oddaniem i zaangażowaniem budowały pozycję Polskiego Towarzystwa Botanicznego na Białostocczyźnie. Wielu członków OB PTB nie ma już wśród nas, ale ich praca włożona w rozpowszechnianie wiedzy botanicznej w Białymstoku i regionie odcisnęła trwałe piętno w historii Oddziału Białostockiego. Oddziałem kierowało ośmiu przewodniczących, którzy zorganizowali zjazd botaniczny, szereg posiedzeń naukowych, konferencji oraz warsztatów terenowych i laboratoryjnych. Ostatnie lata to również działalność wydawnicza na trwałe wpisująca się nie tylko w historię Oddziału, ale również w 100-letnią historię Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

SYLWETKA PROF. WITOLDA SŁAWIŃSKIEGO (1888–1962)

Urodził się 27 listopada 1888 roku w Wilnie. W roku 1910 uzyskał stopień inżyniera na Politechnice Lwowskiej. Zainteresowania przyrodą skłoniły młodego inżyniera do dalszych studiów na kierunku, który stał się celem jego życia. Studiował leśnictwo w Instytucie Rolniczym w Moskwie oraz przyrodoznawstwo na Uniwersytecie Moskiewskim, a później Uniwersytecie Wileńskim. W latach 1919–1923 był asystentem w Katedrze Botaniki Uniwersytetu Wileńskiego. W roku 1923 podjął studia w Paryżu, gdzie na Sorbonie pod kierunkiem prof. Pierre Augustina Dangearda oraz prof. Alexandre Guillermonda specjalizował się w mikrobiologii technicznej i fitosocjologii roślin. W 1926 roku na Uniwersytecie Poznańskim uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy *Zielone Jeziora pod Wilnem* (promotor prof. Adam Wodziczko) i został adiunktem w Katedrze Systematyki i Socjologii Roślin. Wielokrotnie odbywał podróże naukowe: do Francji, Włoch i Szwajcarii, gdzie pracował nad roślinnością alpejską oraz florą Niemiec, Austrii, Algierii, Maroka, Tunezji, Senegalu i Konga. W 1937 roku wrócił do kraju, uzyskał docenturę i objął Katedrę Botaniki Stosowanej na Politechnice Warszawskiej. Podczas okupacji hitlerowskiej brał udział w tajnym nauczaniu studentów PW oraz wykładał biochemię na tajnym Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Po wyzwoleniu jako profesor zwyczajny (1945 r.) wykładał botanikę i fizjologię roślin na Wydziale Rolnym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, utrzymując równocześnie współpracę z Katedrą Botaniki i Mikrobiologii Technicznej na PW. W latach 1958–1960 był także kierownikiem Katedry Ekologii Roślin na Wydziale Melioracyjnym SGGW w Warszawie (Dzierżykray-Rogalski 1990; Dobrowolski 2008; Chyczewski i in. 2012).

W 1950 roku prof. W. Sławiński objął Katedrę i Zakład Biologii na Akademii Medycznej w Białymstoku (Ryc. 10.9.9 i Ryc. 10.9.10A). Dwa lata później założył w tylnej części parku przy Pałacu Branickich Ogród Botaniczny i Roślin Leczniczych o powierzchni 1,7 ha. Powierzchnia ogrodu podzielona była na kwatery odpowiadające istniejącym w naturze siedliskom ekologicznym. W obrębie każdej kwatery występowały tzw. poletka, na których rosły spokrewnione ewolucyjnie ze sobą gatunki roślin. Przy każdym gatunku znajdowała się tabliczka z nazwą polską i łacińską danej rośliny, a także rodzina, do której dany gatunek był zaliczany. Na wydzielonej kwaterze zgromadzone były gatunki roślin o znaczeniu farmakopealnym, a poszczególne poletka tej kwatery zawierały gatunki roślin używane w leczeniu choroby określonego narządu ludzkiego ciała. W roku 1961, tuż przed likwidacją Ogrodu Botanicznego i Roślin Leczniczych (na mocy decyzji przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku), w ogrodzie rosło 426 gatunków roślin. Likwidacja Ogrodu nastąpiła po śmierci prof. Witolda Sławińskiego, mimo to, do dziś rosną tam okazy takich drzew liściastych, jak: orzech włoski, leszczyna turecka, czeremcha amerykańska, korkowiec amurski oraz kilka krzewów cisu. W południowej części Ogrodu, niedaleko akademika, nadal obficie owocują rodzime odmiany gruszek, których owoce są odporne na choroby grzybowe i szkodniki (Dobrowolski 2008; Chyczewski i in. 2012).

Ryc. 10.9.9. Rada Wydziału Akademii Medycznej w Białymstoku w niepełnym składzie, rok akademicki 1951/1952. Siedzą od lewej: W. Sławiński, T. Dzierżykray-Rogalski, T. Kielanowski, J. Chlebowski, T. Czystohorski; stoją od lewej: J. Biborski, K. Rodziewicz, F. Krajewski, A. Obuchowski, K. Modrzewska, J. Płatakis (Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku)

W kręgu zainteresowań prof. W. Sławińskiego znajdowały się zbiorowiska roślinne północno-wschodniej Polski. Jego badania z zakresu fitosocjologii zespołów łąkowych w dolinach rzek Supraśl, Narewka, Narew, Nurzec czy Biebrza doprowadziły do odkrycia bogatych złóż borowinowych w rejonie Gorbacza koło Michałowa. W 1954 roku prof. W. Sławiński trafił na łąki nieopodal Supraśla, by związać się z nimi do końca życia (Ryc. 10.9.10B). Profesor nie tylko planował wydanie ilustrowanej monografii tych terenów, ale również zorganizowanie Rezerwatu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Supraśl”. Niestety, mimo wielkiego zaangażowania nie doczekał tego wydarzenia. Po latach, uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 24 maja 1988 r. powołany został Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. Prof. Witolda Sławińskiego (Dobrowolski 2008).

Zasługi prof. W. Sławińskiego dla nauki są ogromne. Pozostawił po sobie 75 prac i wiele innych doniesień naukowych. Za jego twórcze osiągnięcia Wojewódzka Rada Narodowa w Białymstoku przyznała mu nagrodę naukową za odkrywcze prace badawcze prowadzone w 1960 r. na Białostocczyźnie. Był też kawalerem licznych orderów i odznaczeń państwowych, m.in. otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1952 r.), Złoty Krzyż Zasługi (1955 r.), Odznakę za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia. Piastował do ostatnich dni swojego życia wiele funkcji w komitetach naukowych PAN, w Państwowej Radzie Ochrony Przyrody, w Radzie Naukowej Białowieskiego Parku Narodowego i innych. Był współzałożycielem i pierwszym prezesem Białostockiego Towarzystwa Naukowego, prezesem wojewódzkiego oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Białymstoku, członkiem wielu towarzystw naukowych, a także prekursorem tworzenia terenów chronionych w Puszczy Knyszyńskiej (Dzierżykray-Rogalski 1990; Dobrowolski 2008; Chyczewski i in. 2012).

Profesor Witold Sławiński zmarł w Białymstoku 4 września 1962 roku na zawał serca. Został pochowany 6 września 1962 r. w Supraślu na cmentarzu poewangelickim, naprzeciw grobowca Buchholtzów (Dobrowolski 2008). Jego imieniem została nazwana jedna z ulic dzielnicy Nowe Miasto w Białymstoku.

Profesor Witold Sławiński – inicjator utworzenia Oddziału Białostockiego PTB – oddany badaniom fitosocjologicznym łąk w dorzeczu rzeki Supraśl – jest do dzisiaj legendą wśród białostockich medyków. Słynne były egzaminy końcowe z biologii, przeprowadzane o świcie w Zakładzie Biologii, gdzie należało się zgłosić z indeksem o godz. 5 rano, gdyż zaraz po egzaminie Profesor nakładał plecak i wyruszał na torfowiska w Supraślu. Spóźnienie się nawet o parę minut powodowało,

że Profesor w swoim pałacowym gabinecie otwierał okno, patrzył na delikwenta, brał do ręki indeks ... i wyrzucał go za okno, śmiejąc się, i odkładając egzamin na późniejszy termin (Żmijewska 2019). Spóźnionemu studentowi powtarzał zawsze, że „pociąg nie czeka na spóźniających się pasażerów” lub „pociąg odjechał”. Zaliczenia poprawkowe egzaminów niejednokrotnie odbywały się w terenie: „Szukajcie mnie na łąkach w Supraślu” – mawiał. W ciągu niemal ośmiu lat Profesor z parcianym plecakiem i skórzaną raportówką (Ryc. 10.9.10B) przemierzał dolinę rzeki Supraśl, robiąc po 20–30 kilometrów dziennie (Dobrowolski 2008).

Ryc. 10.9.10. Witold Sławiński na tle zabudowań Akademii Medycznej w Białymstoku mieszczącej się w Pałacu Branickich (A) oraz na łąkach w dolinie rzeki Supraśl (B) (archiwum Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku)

Mityczny Supraśl tak bardzo zapadł w pamięć studentom, że *Aby wspominać Profesora Witolda Sławińskiego* powstał o Profesorze wiersz (Żmijewska 2019):

Pójdźmy razem do Supraśla
 I przejdźmy się po promenadzie
 Tam słońce zawsze lśni najjaśniej
 I zieleń cień ożywczy kładzie
 Tam bije serce Profesora
 W drzewach i krzewach, w śpiewie ptaków
 Tam Jego imię szumi w ziołach
 Jedźmy wspominać i zapłakać...
 Zapłakać łzą, co dzień ożywia
 Zaśmiać się śmiechem, co uzdrawia
 By nie zmarnować życia chwili
 Ukochać to, co nam zostawił...

Podziękowania. Każdemu z członków Oddziału Białostockiego w 100-lecie Towarzystwa i 70-lecie Oddziału składamy hołd i podziękowanie za trud i wyteżoną pracę.

Katarzyna Jadwiszczak, Zofia Tyszkiewicz,
 Grażyna Łaska, Andrzej Bajguz